

Från matematikmaskin till IT

Forskningssekreterare: Björn Thodenius

Fokusgrupp: Finans/Försäkring

Slutrapport

2008-12-05/2009-02-02

Slutrapport: Finans/Försäkring

Inledning

Min första kontakt med dokumentationsprojektet ”Från matematikmaskin till IT” skedde hösten 2005 och arbetet som forskningssekreterare inom finansgruppens försäkringsdel startade sommaren 2006. Arbetet i fokusgruppen har täckt IT-utvecklingen i de svenska försäkringsbolagen från starten av bolagens datorisering runt 1950-talet fram till 1985. Samtidigt är det svårt att göra ett skarpt avslut just 1985 varför även senare delar förekommer. I försäkringsgruppen har utvecklingen inom bolagen prioriterats medan några av de omkringliggande finansiella funktionerna i finansbranschen täckts inom bankgruppen. Försäkringsgruppens arbete har huvudsakligen finansierats genom tillskjutna medel från försäkringsbolagen Folksam, Länsförsäkringar och Skandia. Finansieringen har inte fullt ut täckt det gjorda arbetet varför en del av arbetet gjorts på ideell basis, framförallt genom fokusgruppens medlemmar.

Arbetet slutrapporteras nu och gruppens medel är använda, men arbetet i fokusgruppen kommer att fortgå ytterligare någon månad för att levererare ytterligare slutsatser från gruppens arbete liksom en omarbetad version av en av gruppintervjuerna. Finns engagemanget kvar från gruppen kommer även de två övriga gruppintervjuerna att kompletteras med en mer omfattande notapparat. Som ett separat projekt avses att efter årsskiftet söka finansiering för en sammanhållen bok om utvecklingen av IT och dess användning inom de svenska försäkringsbolagen. Boken kommer att baseras på det material som samlats in i projektet liksom det arbete som gjorts av Skandias seniorgrupp och den av Folksam tidigare publicerade boken över Folksams IT-användning.

I försäkringsgruppen har ett vittnesseminarium och tre gruppintervjuer genomförts. Vittnesseminariet genomfördes på Tekniska museet i Stockholm. Denna slutrapport behandlar själva uppläg-

get av arbetet och metodfrågor. Som ett separat dokument kommer också en av fokusgruppen framtagen rapport med lärdomar och tentativa slutsatser att publiceras.

Inventering och urval

Mitt arbete inleddes i projektets fokusgrupp för banksidan i slutet av 2005. En insikt som kom efterhand var att försäkringsbranschen ur ett historiskt perspektiv var så viktig att det inte skulle vara möjligt att täcka den branschen inom bankgruppens arbete. Fokusgruppen för finans eller bankgruppen beslöt därför i maj 2006 att en försäkringsgrupp skulle bildas. Per Olof Persson och Rune Brandinger medverkade med förslag till försäkringsgruppens sammansättning och ett första möte hölls den 13 juni 2006. Konstitueringen av gruppen har genomgått mindre förändringar över tiden där Olli Aronsson, Per Olof Persson och Perlof Axelsson har medverkat under hela gruppens tid medan Göran Carlsson, Anders Kleverman, Per Lind och Göran Lindberg slutit till över tiden. Därutöver har ytterligare ett antal personer medverkat en del av tiden.

Redan från starten av gruppen sattes diskussionen igång kring tema och innehåll för vittnesseminarierna. I diskussionerna gjordes en översyn och inventering av intressanta och aktuella områden liksom av personer som varit verksamma och som var av intresse för fokusområdet. Samtidigt startades en kunskapsöversikt av området som utgjorde ett av underlagen för val av ämne för det första vittnesseminariet. Planeringsarbetet för det första vittnesseminariet pågick under ett år och det hölls sedan den 28 november 2007. Fokusgruppen hade planerat ytterligare seminarier men då gruppen fick begränsade resurser beslöts efter det första vittnesseminariet att istället för ytterligare seminarier genomföra tre gruppintervjuer för att täcka försäkringsbolagen Trygg-Hansa, SPP/AMF samt Länsförsäkringar. Folksam har tidigare gett ut en bok om sin IT-utveckling och i Skandia hade ett arbete påbörjats med att dokumentera bolagets IT-utveckling vilket fokusgruppen försökt att stödja.

Vittnesseminariet var en översikt av utvecklingen inom området och avsikten var att försöka belysa de viktigaste drivkrafterna för att utnyttja IT inom försäkringsbranschen. En tanke var också att seminariet skulle vara en grund för att prioritera vilka områden som skulle täckas i ytterligare vittnesseminarier. Då utrymme inte fanns för ytterligare seminarier behövdes dock inga urval av fler teman. I valet av ämne för vittnesseminariet beslutade fokusgruppen gemensamt vad som skulle täckas. Även urvalet av personer aktuella för medverkan gjordes gemensamt av fokusgruppen.

Planering av vittnesseminarierna

Planeringen av vittnesseminariet skedde gemensamt i fokusgruppen liksom urvalet av deltagare och av mötesordföranden. I urvalet av deltagare var den person- och sakkunskap som fanns hos fokusgruppsmedlemmarna avgörande men för samtliga seminarier gjordes avstämningar med ytterligare personer som varit verksamma inom det tilltänka ämnesområdet och som varit verksamma den aktuella tiden. Mötesordförande hämtades från fokusgruppen för bank.

Det är värt att understyrka att intresset och viljan bland seminariedeltagarna för att medverka har varit stor och i så gott som samtliga fall har de som ombetts att medverka ställt upp. Eftersom urvalet mycket har gjorts genom personliga kontakter finns en risk att urvalet kan bli skevt. Denna risk har dock försökts elimineras genom att flera externa personer fått medverka i urvalsprocessen. Eftersom avsikten med vittnesseminariet varit att empiriskt kartlägga skeenden och miljöer och ge ingångar till framtida forskning, inte att i detalj analysera historiska frågeställningar, valdes huvudsakligen personer med praktisk och teknisk erfarenhet från området. Till seminariet gjordes ett urval av personer som i många fall hade haft en arbets- eller företagsledande roll. Urvalet kan därför sägas ha gjort att perspektivet i många fall varit ett ledningsperspektiv.

Innan seminariet genomfördes planeringsmöten med fokusgruppen och med mötesordföranden. Under dessa möten diskuterades och strukturerades i viss mån den tänkta diskussionen. Inför seminariet sändes till deltagarna också ut en kortare översikt över vad fokusgruppen sett som viktigare drivkrafter för försäkringsbolagens IT-användning. I den praktiska planeringen ansvarade förutom jag som forskningssekreterare gruppens ordförande tillsammans med mötesordföranden.

Redigering och publicering

Vittnesseminarierna spelades in med ljud och bild. Därefter gjordes en transkribering av materialet varefter jag övertog materialet och gjorde den slutliga redigeringen. Vägledande i mitt arbete med vittnesseminarietranskriptet var att genom en varsam redigering öka läsbarheten och att göra det mer begripligt i form av förklarande fotnoter. I redigeringsarbetet har upprepningar, grammatiska fel och oavslutade resonemang rensats bort och korrigerats. Även om ordföljden i flera fall har ändrats för att öka läsbarheten har ordalydelsen i övrigt inte ändrats och formen har karaktären av talat språk.

I redigeringsarbetet har transkriptet sedan skickats ut till seminariedeltagarna för korrigeringar, förtydliganden och kommentarer. I några fall har kommentarer från deltagarna lagts till transkrip-

ten och då i form av fotnoter. Vissa mindre ändringar av texten har gjorts i fråga om rättelser av namn och något enstaka fall datum. En stor del av arbetet med vittnesseminarietranskriptet har lagts på att skriva förklarande fotnoter. I detta arbete har förutom skriftliga källor och tidigare arbeten seminariedeltagarna varit behjälpliga. Deltagarna i fokusgruppen har utgjort ytterligare en resurs och dessa har också faktagranskat transkriptet.

Fortsatt forskning och dokumentation

Eftersom gruppen endast genomfört ett vittnesseminarium finns uppslag till möjliga ytterligare seminarier. Ett sådant ämne som diskuterats är fusionernas inverkan och betydelse för IT-användningen och IT-utvecklingen.

Förutom att i kommande forskning använda det dokumentationsmaterial som nu tagits fram och som förtecknats vore det önskvärt med ytterligare vittnesseminarier för att göra en mer fullödig dokumentation över den studerade tidsperioden. Utöver detta ser jag det som viktigt att också fortsätta dokumentationsarbetet från den period som följer efter den som nu studerats, dvs. perioden efter 1985. Detta är viktigt för att dessa delar fortfarande är någorlunda aktuella och att det nu fortfarande är möjligt att hitta fler aktörer som fortfarande kan berätta än vad det var möjligt att göra för den tidsperiod som nu har studerats.

Genomförda aktiviteter och förtecknat material

De viktigaste drivkrafterna för att utnyttja IT inom försäkringsbranschen mellan 1960–1985, vittnesseminarium 2007-11-28

Moderator var Rune Brandinger och vittnen var Perolof Axelsson, Claes-Göran Boregård, Jan-Erik Erenius, Kjell Gunnarson, Per Lind, Karl-Axel Linderöth, Johannes Norrby, Gunnar Svedbergh, Dag Wedmalm och Leif Victorin. Försäkringsbolagen var de första kommersiella användarna av datorer. Att försäkring var så tidigt ute förklarar till största delen med de tunga statistiska beräkningar som behövdes vilka också var datamässigt omfattande. Mycket av datoranvändningen gjordes också i rationaliseringssyfte. Utvecklingen av personnummer och det centrala bilregistret var mycket viktiga för IT-utvecklingen i försäkringsbranschen. Utan användning av IT skulle den expansion bolagen genomförde inte ha varit möjlig, åtminstone inte utan att man hade behövt enorma personalresurser. IT har också haft en stor betydelse och inverkan på och i flera av de fusioner som genomförts. Seminariet berörde också betydelsen och den inverkan som leverantörer och distributörer hade, där IBM hade en särställning.

Tre gruppintervjuer har genomförts med:

LF: Per Lind, Jan-Gunnar Persson, Göran Öfverström och Johnny Östberg, 2008-04-15.

SPP/AMF: Perolof Axelson, Jan-Erik Erenius, Birger Fernström och Göran Krantz, 2008-04-28.

Trygg Hansa: Olli Aronsson, Kjell Gunnarson och Lars Ågren, 2008-04-03.

Övrigt material

Folksams bok, "Folksams datahistoria 1945-1985", skriven av Dag Wedmalm och Christian Rydberg.

Skandia IT-Historia, material i arbete om Skandias IT-historia. Ett arbete lett av Per-Ola Eriksson.

Kunskapsöversiktens "karta".

Kunskapsöversikt med diverse övrigt material.